

ธนาคารหมู่บ้านเพื่อขจัดหนี้ในระบบ

องค์การบริหารส่วนตำบลพันนา จังหวัดสกลนคร

จากภาวะหนี้สินของประชาชนในตำบลพันนา ซึ่งมีทั้งหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และหนี้ที่กู้ยืมมาจากนายทุนนอกระบบ โดยเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วประชาชนไม่สามารถชำระหนี้ได้ เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้น้อย ไม่มีเงินออมและเงินหมุนเวียนที่เพียงพอ จึงไม่สามารถชำระหนี้ได้ จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบจากนายทุนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของร้านค้าในพื้นที่อำเภอสว่างแดนดินมาชำระหนี้ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่สูง ร้อยละ 5-10 บาท ต่อเดือน

องค์การบริหารส่วนตำบลพันนา จึงได้ทำการสำรวจภาวะหนี้สินของประชาชนในพื้นที่ โดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีหนี้สินนอกระบบจริง เป็นจำนวน 40 ครัวเรือน และโดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละครัวเรือนจะเป็นหนี้ประมาณ 20,000 บาท สาเหตุหลักของการกู้ยืมเงิน คือ เพื่อนำไปชำระให้กับธนาคาร และกองทุนหมู่บ้าน

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: สว่างแดนดิน

จังหวัด: สกลนคร

ประชากร: 6,922 คน

พื้นที่: 49 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

อบต.พันนาจัดทำ “ธนาคารหมู่บ้านเพื่อขจัดหนี้ในระบบ” ขึ้นในปี 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบ เป็นแหล่งเงินทุนช่วยเหลือชาวบ้านที่เป็นหนี้สินนอกระบบมาก และส่งเสริมให้ประชาชนมีการออม และสามารถมีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อนำมาใช้ดำเนินการลงทุนหรือประกอบธุรกิจได้

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

- จัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน ใน 5 หมู่บ้านนำร่องที่อยู่ในตำบลพันนา และใน 7 หมู่บ้าน โดยเปิดให้ประชาชนฝากเงิน ถอนเงิน โดยจัดทำสมุดบัญชีให้กับสมาชิกที่ฝากเงินกับทางธนาคาร และให้กู้ยืมเงิน ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน และมีระเบียบในการให้กู้ยืมเงิน โดยใช้ระบบความเห็นชอบของสมาชิก กู้ได้ขั้นต่ำตั้งแต่ 2,000-50,000 บาท ใช้บุคคลค้ำประกัน ซึ่งผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นสมาชิกและมีเงินฝากกับทางธนาคาร ส่วนระยะเวลาในการผ่อนชำระ 5-12 เดือน เวลาทำการของธนาคาร คือตั้งแต่ 9.00 – 15.30 น. วันจันทร์-ศุกร์ หยุดทำการในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์
- คัดเลือกคณะกรรมการธนาคารหมู่บ้าน โดยทั้ง 12 หมู่บ้านจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นของตนเอง จำนวน 12 คน นอกจากนี้ยังมีปลัด อบต. นายก อบต. และเจ้าหน้าที่ส่วนการคลังของอบต.เข้าร่วมเป็นกรรมธนาคารหมู่บ้านอีกด้วย โดยจะดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้
 - ประธานธนาคารหมู่บ้าน 1 คน รับผิดชอบพิจารณาการขอกู้ยืมเงิน และมีอำนาจอนุมัติการกู้ยืมเงิน
 - รองประธานธนาคารหมู่บ้าน 1 คน มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือประธานในการพิจารณาให้กู้ยืมเงิน
 - เหรัญญิก 1 คน จัดทำบัญชีการฝาก-ถอนเงินประจำวัน และสรุปตัวเลขการดำเนินการทุกสิ้นเดือน
 - เลขานุการธนาคารหมู่บ้าน 1 คน รับผิดชอบจัดทำเอกสารการประชุมและอื่นๆ
 - ที่ปรึกษาอาวุโสธนาคารหมู่บ้าน จำนวน 3 คน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของธนาคารแก่คณะกรรมการธนาคารหมู่บ้าน
 - กรรมการธนาคารหมู่บ้าน จำนวน 15 คน ทำหน้าที่รับฝาก-ถอนเงิน พิจารณาให้กู้ยืมเงินและจัดทำสมุดรับ-ฝากเงินของสมาชิก
 - เจ้าหน้าที่เร่งรัดหนี้สิน จำนวน 4 คน มีหน้าที่ติดตามให้ประชาชนที่ทำการกู้ยืมเงินกับทางธนาคาร และถึงกำหนดชำระแล้ว ชำระเงินให้กับทางธนาคาร รวมทั้งติดตามหนี้สินค้างชำระ

3. อบต.พินนา จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารหมู่บ้าน เป็นเงินให้เปล่า หมู่บ้าน ละ 20,000 บาท ในบัญชีธนาคารหมู่บ้าน

การระดมทรัพยากร

- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ**
1. งบประมาณของ อบต.พินนา ในปี 2542 จำนวน 533,500 บาท เพื่อเป็นเงินอุดหนุนในการก่อตั้งธนาคารหมู่บ้านใน 5 หมู่บ้านนำร่อง หมู่บ้านละ 106,700 บาท
 2. งบประมาณของ อบต.พินนา ในปี 2543 จำนวน 140,000 บาท สนับสนุนหมู่บ้านละ 20,000 บาท เพื่อเป็นเงินอุดหนุนในการก่อตั้งธนาคารหมู่บ้านใน 7 หมู่บ้าน

- บุคลากร**
1. เจ้าหน้าที่การเงินของอบต.พินนา ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชี รายงานการฝาก – ถอนเงินประจำวัน ตรวจสอบการทำบัญชีและ รายงานทางการเงินทุกเดือน 1 คน/1 วันทุกสิ้นเดือน
 2. คณะกรรมการธนาคารหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 12 คน
 - ประธานธนาคารหมู่บ้าน พิจารณากฎีและอนุมัติ 1 คน/23 วัน/เดือน
 - รองประธาน เป็นผู้ช่วยประธาน 1 คน/23 วัน/เดือน
 - เลขานุการ จัดทำเอกสารการประชุมและอื่นๆ 1 คน/23 วัน/เดือน
 - ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน ติดตามหนี้สินค้างชำระ 1 คน/23 วัน/เดือน
 - ที่ปรึกษาอาวุโส ให้คำปรึกษาการดำเนินงาน 1 คน/23 วัน/เดือน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
30 ตุลาคม 2542	ประธานกรรมการบริหารอบต.พินนา คณะกรรมการบริหารอบต. ร่วมประชุมในเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาภาวะหนี้สินของประชาชนในตำบล และที่ประชุมได้เสนอให้จัดตั้งธนาคารหมู่บ้านในทุกหมู่บ้าน	อบต.พินนา
ตุลาคม – พฤศจิกายน 2542	อบต.พินนา เปิดประชุมอย่างไม่เป็นทางการระหว่าง ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้าน เพื่อให้ร่วมรับทราบถึงโครงการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน และร่วมแสดงความคิดเห็นต่อโครงการดังกล่าว	อบต.พินนา / ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้าน
23 ธันวาคม 2542	อบต.พินนา จัดทำเวทีประชาคมอย่างเป็นทางการร่วมกับ 11 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการขึ้น และออกกฎระเบียบและข้อบังคับการก่อตั้งและการบริหารจัดการธนาคารหมู่บ้าน	อบต.พินนา
ธันวาคม 2542	สภาอบต. อนุมัติเงินอุดหนุนให้กับธนาคารหมู่บ้านที่จะจัดตั้งขึ้นใน 5 หมู่บ้านนำร่อง	อบต.พินนา
12 ธันวาคม 2542 ถึงปัจจุบัน	ธนาคารหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านได้เริ่มดำเนินการเปิดบริการ	คณะกรรมการหมู่บ้าน

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาท/ความร่วมมือ--

สำนักงานพาณิชย์จังหวัด

ทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีที่ถูก
ต้อง และการตรวจสอบบัญชี

ธนาคารกรุงไทย จำกัด
(มหาชน) สาขาอำเภอเสว่ง
แดนดิน

ทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการรับฝากเงิน-ถอนเงิน การ
พิจารณาให้กู้ยืมเงินที่เป็นระบบ การจัดทำสมุดบัญชี

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ประชาชน จำนวน 40 หลังคาเรือนเป็นหนี้เงินกู้ยืมในระบบ เฉลี่ยครัวเรือนละ 20,000 บาท
2. ประชาชนไม่มีสถานที่ฝากเงิน หากจะเดินทางไปธนาคารต้องเข้าไปในตัวอำเภอ จึงไม่มีความคิดที่จะออมเงิน การกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่สูง

หลังการดำเนินการ

1. จำนวนประชาชนที่เป็นหนี้เงินกู้ยืมในระบบลดลง
2. เกิดแหล่งกู่-แหล่งออมเงินของชาวบ้าน ปัญหาเรื่องสถานที่ฝากเงิน การกู้ยืมเงินดอกเบี้ยสูงเริ่มหมดไป ในหมู่บ้านเริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชน เนื่องจากมีแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาลงทุนทำธุรกิจ ทดแทนนายทุนนอกระบบ เช่น เกิดกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งขณะนั้นกำลังเป็นที่นิยม การเย็บกระเป๋าผ้าฝ้าย ผ้าไหมตามคำสั่งซื้อจากร้านค้าในกรุงเทพฯ การกระจายแหล่งเงินกู้ และปลูกจิตสำนึกการออม จึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ทั้ง 11 หมู่บ้าน

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. การขาดความรู้ ความเข้าใจ ของคณะกรรมการบริหารธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีปัญหาด้านการดำเนินโครงการ	1. อบต.พินนา จัดอบรมเสริมความรู้ด้านการบริหารจัดการ การเงิน การธนาคาร ให้แก่คณะกรรมการบริหารโครงการ ในรูปแบบของการประชุมเชิงปฏิบัติการ นอกจากจะเป็นการอบรมให้ความรู้เพียงอย่างเดียวแล้ว ยังมีการทดลองปฏิบัติจริง
2. ปัญหาความซื่อสัตย์ของบุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการและการทำบัญชี ซึ่งแต่ละคนได้รับการแต่งตั้งจากชาวบ้านเอง เกิดการร้องเรียนกัน 4-5 ราย	2. ประธานสภาอบต.พินนา ลงพื้นที่เพื่อพูดคุยกับชาวบ้านที่มีข้อร้องเรียน เรื่องการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อหาข้อยุติร่วมกัน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของประชาชนของผู้บริหารอบต.พินนา โดยเฉพาะภาวะหนี้สินนอก
ระบบของประชาชน ประกอบกับความสามัคคี การรวมพลังของคนในชุมชนแต่ละหมู่บ้านที่มีความต้องการ
คล้ายคลึงกัน คือ ต้องการปลดหนี้ และต้องการให้มีเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านเพื่อนำมาประกอบอาชีพ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายอุดม เพ็งแก่นท้าว
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลพินนา
ที่อยู่ : ตำบลพินนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
โทรศัพท์ : (042) 729-392

ชื่อ-นามสกุล : นางสาวภาวิณี รักษาแสง
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลพินนา
ที่อยู่ : ตำบลพินนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
โทรศัพท์ : (042) 729-392

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2542

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	ตำบลพันนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร 47240
ขนาดพื้นที่	49 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	2,817,020.03 บาท (ปีงบประมาณ 2542) 8.10 % หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ 5.42 % หมวดค่าจ้างชั่วคราว 24.74 % หมวดค่าตอบแทน 0.28 % หมวดค่าสาธารณูปโภค 12.01 % หมวดค่าอุดหนุน 49.23 % หมวดค่าครุภัณฑ์ 0.17 % หมวดรายจ่ายอื่น
งบประมาณรายได้	3,325,612.16 บาท (ปีงบประมาณ 2542) 43.48 % จัดเก็บเองและรัฐจัดเก็บให้ 43.21 % เงินอุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	6 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 3 คน ลูกจ้างประจำ
จำนวนประชากร	6,922 คน
จำนวนครัวเรือน	1,587 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและวิถีชีวิตประชาคม	ตำบลพันนา ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนเก่าแก่อายุหลายร้อยปี ชาวบ้านกล่าวกันว่าเป็นเขตของขอม เพราะมีปราสาทขอมโบราณ ตำบลพันนาจึงเป็นศูนย์รวมของชุมชนที่มีความเก่าแก่ และมีความศรัทธาเชื่อถือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผสมกันระหว่างขอม พุทธ และไสยศาสตร์ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติไทยผสมลาว ที่บรรพบุรุษอพยพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร วิถีชีวิตของคนในชุมชนพันนาจึงมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมไทย-ลาว มากที่สุด ชุมชนในอำเภอสว่างแดนดิน ทำอาชีพเกษตรกรรมพอเลี้ยงชีพ ปลูกข้าว เลี้ยงวัว-ควาย เป็นที่มาของกลุ่มนายฮ้อยค้าวัว-ควาย ของบริเวณแอ่งสกลนคร นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ปลูกฝ้าย เดิมเพื่อตัดเย็บเสื้อผ้าใส่กันในครอบครัว แต่ในปัจจุบันกลายมาเป็นอาชีพหลักของประชาชน คือ นำมาผลิตเป็นผ้าผืน ผ้าห่ม และหมอน เพื่อการจำหน่าย ที่มีชื่อเสียงคือกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมคราม